

EUROPEAN SOCIAL POLICY FORUM

Bruxelles, 27-30. ožujka 1996.

U skladu s osnovnom demokratskom odrednicom da je u donošenje važnih političkih odluka i formuliranja osnovnih strategijskih pravaca djelovanja nužno uključiti što veći broj zainteresiranih, u Bruxellesu je, od 27. do 30. ožujka 1996, održan Europski socijalni forum Europske Unije. Okupivši gotovo tisuću sudionika, od političara, znanstvenika, socijalnih partnera pa sve do najzastupljenijih predstavnika najrazličitijih nevladinih organizacija, osnovna ambicija Foruma bila je formuliranje platforme socijalne politike Europske unije u sljedećem razdoblju. O značenju ovog skupa za Europsku uniju svjedoči i činjenica da je uvodno slovo održao Jacques Santer, predsjednik Europske komisije, a da je skup formalno otvorio te zaključio završnim izlaganjem Pádraig Flynn, član Europske komisije zadužen za zapošljavanje, industrijske odnose i socijalna pitanja.

Jedna od osnovnih dilema pred kojom se nalazi danas Europska unija, priznaju to gotovo svi, jest upravo definiranje njene socijalne dimenzije. Ubrzana gospodarska i monetarna integracija, naznačena u Maastrichtu, i sama opterećena brojnim nedoumicama i različitim pristupima pojedinih članica, može biti koliko-toliko uspješna samo ako je prati odgovarajuća socijalna politika. To urgentno traži gotovo 20 milijuna nezaposlenih, siromašnih i socijalno isključenih. Ovaj je skup stoga trebao odgovoriti na pitanje je li moguća i kako je moguća "socijalna Europa". Bilo je potrebno procijeniti kako se ostvaruje socijalni europski program definiran u tzv. *White Paper on Social Policy*, ispuniti odredbu Maastrichta o promociji ekonomskog i socijalnog progressa i socijalne kohezije te o nužnoj kooperaciji između EU i dobrotvornih udruženja, zaklada i institucija involviranih u socijalnoj skrbi i, na kraju, pružiti okvir raspravi na sastanku Skupine sedam industrijski najrazvijenijih zemalja (G7) koji je uslijedio nakon nekoliko dana u Lilleu (1. 4. 1996) i koji je kao isključivu temu imao nezaposlenost i zapošljavanje.

Nakon uvodnih govora, plenarnog izlaganja koje je naznačilo glavne socijalne, ekonom-

ske i kulturne promjene koje utječu na socijalnu politiku danas (H. de Jouvenel) te nakon opće rasprave o završnom izvješću tzv. *Comité de Sages*, koji je radio pod vodstvom M. de Lourdes Pintasilgo (*For a Europe of Civic and Social Rights*), uslijedio je rad po sekcijama. One su bile koncentrirane na četiri glavne teme: jednake mogućnosti, zapošljavanje, socijalna zaštita, budućnost rada i života u informatičkom društvu. Na završnoj plenarnoj sekciji sumirani su rezultati rada po sekcijama. Valja još napomenuti da je u sklopu Foruma održana velika izložba na kojoj je stotinjak različitih organizacija i institucija, najviše nevladinih, predstavilo svoj rad u području socijalne politike i socijalne skrbi. Time je još jednom podcrтана važnost tih organizacija pri definiranju i realizaciji "socijalne Europe".

M. Ferrera, uvodničar u sekciji o socijalnoj zaštiti (*New Problems, Old Solutions? Recasting Social Protection for the Future of Europe*), postavio je okvire rasprave formulacijom sljedećih pitanja: koje su najbitnije promjene u europskim društvima koje iziskuju readaptaciju tradicionalnih instrumenata socijalne zaštite, koja su ograničenja i mogućnosti reforme, koja je uloga socijalnih partnera i nevladinih organizacija u reformskom procesu, koja je uloga EU u području socijalne zaštite?

Nesumnjivo je da je EU suočena s nekim strukturalnim promjenama iz kojih izvire i neke nove socijalne potrebe, kao što su demografske promjene i ubrzano starenje stanovništva, transformacija tradicionalnih obrazaca obiteljskih odnosa, veća participacija žena na tržištu rada, restrukturiranje ekonomije i sl. Ograničenja socijalne reforme nalaze se u velikom javnom deficitu i vanjskim dugovima, činjenici globalne utakmice, vrlo čestom i raširenom oporivanju povećanim porezima i riziku od socijalnih konflikata. Ipak, mogu se već uočiti neki zajednički reformski procesi koji se odvijaju u zemljama članicama EU. Ono što za sada ostaje nejasno jest koliko je te procese moguće uskladivati na razini EU (što je posebno potencirano djelovanjem integrira-

nog tržišta i slobodnom cirkulacijom radne snage), a kolika je jačina djelovanja različitih nacionalnih, kulturnih, ekonomskih i inih specifičnosti koje su svoj izraz uostalom i našle u različitim modelima socijalne politike u pojedinim zemljama. Povrh toga, pokušaj usklađivanja europske socijalne politike traži razrješenje još nekih dilema: kako definirati odnos između različitih partnera socijalne politike (*welfare mix*), donosi li taj kombinirani model socijalne politike (koji dakle uključuje i državu na svim njenim razinama i socijalne partnere i privatne profitne i neprofitne organizacije) sa sobom otklon od načela obveznog socijalnog osiguranja, što praktički znači povećan udio nevladinih organizacija u socijalnoj zaštiti? Proces formuliranja zajedničke europske socijalne politike mora voditi računa i o kompleksnoj proceduri donošenja odluka (jer radi se o demokraciji!), a i o tome da se Velika Britanija samoisključila iz tog procesa te da načelo supsidijarnosti ograničava kompetencije viših razina. Sve su to bila pitanja na koja su u ovoj sekciji pokušali odgovoriti predstavnici najrazličitijih organizacija i institucija.

U sekciji o jednakim mogućnostima za sve (uvodničar P. Conroy, *Equal Opportunities for All*) rasprava je bila koncentrirana na jednakost kao jednu od bitnih vrijednosti koja je zajednička europskoj civilizaciji i demokraciji. Mogućnost je operacionalizacija pojma jednakosti, a ujednačavanje mogućnosti za sve je dinamičko načelo koje u konačnici može osigurati jednakost. Da u zbilji tomu ipak nije tako, govore socijalni problemi s kojima je suočena EU, a koji se najdrastičnije mogu iskazati podacima o 52 milijuna ljudi koji žive ispod linije siromaštva (prema europskim mjerilima i standardima, dakako) te 2,5 milijuna beskućnika. Nezaposlenost je očito glavni problem koji uzrokuje siromaštvo i sve ono što siromaštvo sa sobom donosi i što na kraju rezultira socijalnom isključenošću. Ipak, tu su prisutne i druge nejednakosti koje rezultiraju sličnim: migranti, žene, unesrećeni na bilo koji način. Nejednakost se ogleda i u nejednakom pristupu pogodnostima informatičkog društva. Sve to čini nužnim supstancijalni zaokret od radničkih k ljudskim pravima. EU već poduzima neke korake u tom pravcu - potrebno ih je sada osmisliti, uskladiti i ubrzati. U tom su okviru oni minu-

ciozno razmotreni na razini EU, ali i na razinama socijalnih partnera, nevladinih organizacija i individualnog angažmana.

Nezaposlenost i zapošljavanje bili su kao bitne teme koje nitko nije mogao zaobići i predmet posebne rasprave. U toj je sekciji diskusiju usmjerila Ides Nicaise svojim uvodnim izlaganjem (*Which partnerships for employment? Social partners, NGOs and public authorities*). Europska strategija zapošljavanja zasnovana je na dva osnovna stuba. Makroekonomskom politici, koja počiva na striktnoj proračunskoj disciplini i politici ograničenja plaća, moguće je osigurati takve ekonomske trendove (investicijska stopa između 6 i 7%, stopa rasta od 2,5 do 3,5%, inflacija ispod 3%) koji će u 2000. godini kreirati 11 milijuna novih poslova i ograničiti stopu nezaposlenosti na oko 7,5%. Na to se veže strukturalna politika usklađivanja potražnje i ponude radne snage, poboljšanja kvalitete radne ponude kroz obrazovanje, treninge, tečajeve i sl. te stimuliranja radnointezivnog rasta. To je sve međutim uvjetovano i svojevrsnom političkom strogošću provođenja ovakvih mjera (a poznato je i vidljivo da se politika vodi i drugim konkurentskim interesima, pa je mnogim članicama teško zadovoljiti ovakve stroge ekonomske uvjete u cilju kreiranja zajedničke europske valute) i nizom operacionalnih postupaka koji razrađuju ovako postavljene političke okvire. Tako su u toj sekciji socijalni partneri, nevladine organizacije i predstavnici javne vlasti raspravljali o konkretnim pitanjima kao što su: troškovi radne snage, ohrabriranje investiranja i na europskoj globalnoj razini i na lokalnim razinama, organizacija rada (atipični oblici zapošljavanja), organizacija radnog vremena, odgovori na tržišne promjene i sl.

U sekciji o informatičkom društvu uvodno je govorio Ian Miles (*The Future of Working Life in an Information Society*) i pokazao koliko je za socijalno područje važno znati koje je sve promjene moguće očekivati tako ubrzanim razvojem informatičke tehnologije i njenim utjecajem na mnoge tradicionalne obrasce rada i života. Najveće promjene informatičko društvo donosi u organizacijskom području rada: rastuća organizacijska fleksibilnost poduzeća, mogućnost novih odnosa, nekonvencionalni oblici zapošljavanja. Stoga su konkretne okol-

nosti zapošljavanja bitno promijenjene pa se javljaju i neke bitne socijalne dileme: kakav je odnos između novog zapošljavanja i novih socijalnih zahtjeva, povećava li informatičko društvo ili pak smanjuje socijalnu koheziju, producira li ono i omogućava li novu ulogu neformalne ekonomije, osobito dobrovoljnog rada, kakva je uloga te neformalne ekonomije u obrazovanju, socijalnom području i drugim područjima kojima je tradicionalno dominirala javna vlast?

Rezultati rada ovog velikog Foruma moći će se ocijeniti tek u budućnosti. Bit će potrebno sabrati rasprave, izdvojiti konkretne zaključke i preporuke te sve to pretočiti u najkonkretnije operacionalne mjere. To je uostalom i naglasio P. Flynn u svom završnom izlaganju. Ono što međutim pobuđuje određeni optimizam kod mnogih prisutnih nisu samo neke konkretne mjere koje se čine već sasvim izvjesnima, već i činjenica da se radi o konti-

nuiranom i racionalno vođenom procesu. Definiranje europske socijalne politike uvjetovano je mnogim izvanjskim okolnostima i pretpostavkama, ali to nije proces koje se do određene mjere ne može usmjeravati. Stoga je, uza sve razlike među zemljama članicama, moguće insistirati na uzajamnom razumijevanju socijalnih partnera, na snažnom socijalnom dijalogu, na punoj uključenosti nevladinih organizacija, na fundamentalnim ljudskim pravima koja su zajamčena na europskoj razini.

Izgradnja europske socijalne politike očito je izazovan i inspirativan proces. To više začuđuje što su predstavnici zemalja izvan EU bili prisutni u sasvim zanemarivom broju. Čini se da je nezainteresiranost prisutna na obje strane, a tako se mnogo govori o integracijskim procesima na cijelom europskom kontinentu.

Siniša Zrinščak